

Projekty EÚ ako náplaste na tvári histórie

„Stále mně to ještě bolí,“ hovorí **pani Eva Parašínová** v českej obci Sidónia, ktorá bola šesťkrát rozdelená po roku 1992 na slovenskú a českú časť štátnou hranicou po zániku spoločného štátu.

Nakoniec sa zložitá situácia vyriešila dohodou medzi Slovenskou republikou a Českou republikou, keď sa v referende rozhodli občania zo Sidónie pričleniť k Českej republike. Obec Horné Srnie za miestnu časť Sidónia dostala náhradu v podobe niekoľko hektárov v katastrálnom obvode obce v rámci lesov tunajších Bielych Karpát. Po vstupe do Európskej únie sa opäť ľudia ocitli v spoločnom štáte, hoci sa nikdy odtiaľto neodšťahovali. Projekty z Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007 – 2013 znovu spojili ľudí žijúcich v tejto časti známeho Vlárskeho priesmyku od slovenskej obce Horné Srnie po mesto na českej strane Brumov – Bylnice. **Pani Eva Parašínová** dodáva: „**Předsa jenom my Češi spolu so Slováci máme jiní vztahy, než jiné státy, které jsou v Európské úunii.**“

Preto pomoc zo štrukturálnych fondov pôsobí pri prepájaní života v pohraničí ako náplast na nedávne boľáčky z rozdelenia. Z Európskeho fondu regionálneho rozvoja sa dobudovala paralelná cesta vedľa

štátnej cesty, na ktorej ak dôjde k dopravnej nehode, čo sa často stáva, tak je Vlársky priesmyk neprejazdný.

Rovnako ďalší projekt Atraktívne miesta pohraničia Horné Srnie – Brumov – Bylnice pripomína ešte staršiu históriu. Vtedy bola Sidónia súčasťou Horného Srnia a žili tu sklári pracujúci v sklárskej huti. Po vyčerpaní zdrojov sa však po roku 1905 mnohí presťahovali až do Egypta. Za 2. svetovej vojny zasa nemecká armáda využila známu cementáreň v Hornom Srní na zabetónovanie Vlárského priesmyku, aby sťažili postup Červenej armády, ktorá nakoniec nikdy tadiaľto nešla.

Z tých čias však popri ceste zostali betónové protitankové zátarasov ako nemé pamätníky spolu s guľometnými hniezdami. **„Pôvodne Nemci postavili až tri rady týchto protitankových zátarasov. Nakoniec nás oslobodila rumunská a nie sovietska armáda,“** hovorí zástupca starostu Horného Srnia pán Bc. Jozef Turák: **„Dúfam, že naše deti vojnu nikdy nezažijú.“**

„V rámci projektu z cezhraničnej spolupráce Česko – Slovensko info government centrum a z projektu Čo robíš sused – na návšteve s internetom s mestom Slavičín máme pre občanov spoločnú stránku, kde cez info spoty sa môžu spojiť, dozvedieť sa informácie o obci, či o meste Brumov – Bylnice a o meste Slavičín. Zároveň sme vyriešili problém s dostupnosťou internetového signálu pre občanov,“ vysvetľuje starosta obce Horné Srnie pán Jozef Húserka.

Vo Vlárskom priesmyku žijú v osadách na kopaniciach ľudia, ku ktorým sa internet nedal zriadiť. Vďaka pomoci z európskych zdrojov tak dnes má 25 rodín v miestnej časti Horného Srnia nazvaného Rybníky internet šírený cez wi – fi signál. **„Dva roky to bolo platené cez projekt a ďalej wi – fi signál platí obec,“** dopovedá **pán Jozef Húserka**. Zároveň si povzdychne nad faktom, že z podielových daní na slovenskej strane dostávajú obce 193 eur ročne od štátu na obyvateľa, kým české mestá a obce majú na občana ročne takmer 400 eur: **„Keby sme aj my dostávali takmer dvojnásobok, čo dostávame, tak by sme aj my vedeli fungovať lepšie.“**

Preto si zrealizované projekty z európskych zdrojov veľmi vážia. Ako prízvukuje aj **pán Jozef Turák**: **„Keby sa nám ešte podarilo získať aspoň raz toľko prostriedkov, čo doteraz.“** Faktom je, že ide o viacero skôr mikroprojektov, aj keď majú aj väčšie úspešné realizácie: **„Sme jedna z mála dedín, ktorá máme kompletne dobudovanú infraštruktúru, čo sa týka kanalizácie a vodovodu.“** To sa však podarilo ako dodáva **pán Jozef Turák** obci ešte po roku 1990 z vlastných zdrojov. Dnes čakajú na pomoc od európskych fondov.

S českým mestom Brumov-Bylnice však slovenské Horné Srnie spája aj projekt Rozvoj energetického využitia biomasy a slnka v pohraničnej oblasti. V Hornom Srni tak majú kolektory na športovej hale a na telocvični: „**Dokážeme tak ušetriť nemalé finančné prostriedky, ktoré môžeme použiť opäť na rozvoj obce,**“ hovorí **pán Jozef Húserka** o 1600 litroch vody, ktorú vyhrejú na 80 stupňov.

„V Športovej hale máme už takmer 30 rokov minifutbalovú ligu, kde sa stretáva do 200 športovcov,“ hovorí o využití teplej vody **pán Jozef Turák**: „Ešte chceme na Športovej hale vymeniť okná a zatepliť fasádu.“

K väčším projektom v Hornom Srní patrí výstavba cesty, ktorá vedie po pravom brehu širokej rieky Vlára. Tá totiž na začiatku 20. storočia spôsobila obrovské záplavy a odvtedy sa jej koryto umelo neustále rozširovalo. Dnes patrí k európskym raritám šírkou koryta oproti prietoku, čo dedinu Horne Srnie ochránilo pred záplavami ako v roku 1972 tak aj v roku 2010, kedy prietok bol 282 metrov kubických vody za sekundu.

Mladí ľudia z Horného Srnia si už nepamätajú na problémy pri delení Slovákov od Čechov a novú cestu veľmi oceňujú.

„Chodíme si sem zašportovať. Behávame tade denne,“ tešia sa stredoškooláci **Peter Mečiar** a **Filip Valach**. Na spoločný štát si už nepamätajú, ale na zablátenú cestu lesom ešte áno.

Pán Ján Rekem tiež spomína: **„Blatová cesta bola veľmi zlá pre deti, ktoré dochádzali z osád do dediny. Teraz je to niečo úplne iné.“**

Horné Srnie má do tritisíc obyvateľov, ktorí dnes paralelnú cestu využívajú po svojom. **Pán Ladislav Hošo** na prechádzke s vnúčikom v kočiari vraví: „**Je to fantastické. Chodí sem veľa ľudí na bicykloch, na korčuliach, dovtedy, kým tu bolo blato, sa tu nedalo robiť nič.**“

Cesta vedie Chráneným krajinným územím Biele Karpaty, preto výstavba nebola jednoduchá. Pán starosta spomína: „**Rieka Vlára je pirátska rieka, má veľmi kolísavú výšku hladiny a nachádza sa v chránenom pásme Naturey 2000, lebo je tu množstvo vzácných biotopov. Povodie rieky je od ústia vo Vízovických vrchoch dlhé 47 kilometrov, kým sa Vlára vleje do Váhu. Čiže pri stavbe cesty sme museli splniť náročné podmienky hygienického ochranného pásma 2. stupňa a stavbu sme zrealizovali za 1,5 milióna eur za päť mesiacov.**“

Obyvatelia Horného Srnia sú s cestou spokojní: „**To je veľké dobro, čo spravili v našej obci. Chodievam sem na bicykli, lebo mám problémy s nohami a pomáha mi to,**“ teší sa **pán Jozef Mazan.**

Mnohé odľahlé chatové oblasti a osady Horného Srnia sa tak vďaka európskemu projektu cestou prepojili. Aj v jej okolí je veľa zaujímavých zastávok v rámci projektu Atraktívne miesta pohraničia Horné Srnie – Brumov-Bylnice. Lyžiarsky vlek staval **pán Turák** ešte ako tinedžer: „**Dnes tu už máme nové technológie a vlek má 886 metrov,**“ ukazuje s hrdosťou.

Pri vleku je z projektu postavený aj cyklo zrub, ktorý dnes slúži lyžiarom, či na rôzne akcie.

V rámci novej cesty, ale aj v českej časti Sidónia, sú zastávky v rámci náučného chodníka z projektu Atraktívne miesta pohraničia Horné Srnie – Brumov-Bylnice. Na každej je popisná tabuľa s miestnou históriou a lavičkami na odpočinutie. Na českej strane je pamätník založenia železnice Trenčianská Teplá – Brno z roku 1882. Nájdeme tu však aj staršie historické miesta. Pán Turan hovorí o mieste, kde stála preprahareň koní pre vozy idúce z Budapešti na Krakov cez Vlársky priesmyk.

Nájdeme tu však viacero prírodných vzácností z fauny, flóry, ale aj viac prameňov, či starý historický gáter.

Píla je datovaná od pôvodného majiteľa Pavlackého z roku 1921 a dedičia tohto objektu sú zrazu akoby v centre diania: „**Denne nám tu pod oknami cez víkendy prejde aj päťsto ľudí,**“ smeje sa majiteľ stále funkčnej píly pán Jozef Varček: „**Pes už je z toho celý zachrípnutý, čo toľko šteká.**“

Fenka nemeckého vlčiaka Lessie by k tomu iste rada niečo dodala, keby vedela rozprávať, koľko sa toho nabreše.

Rozhovor s **pánom Jozefom Varčekom** však preruší vysielanie obecného úradu prenášaného z blízkeho ampliónu oproti na stípe: „**My sme tu už na samote tuším ako v centre mesta,**“ komentuje každodennú rušnú situáciu **pán Jozef Varček**.

Vysielanie obecného úradu sa prenáša cez varovný systém z projektu Protipovodňové opatrenia a varovný systém riek Vlára a Váh, kde sú partneri okrem Horného Srnia mesto Slavičín a hlavným cezhraničným partnerom je mesto Dubnica nad Váhom. Jeho primátor **pán Ing. Jozef Gašparík** sa posťažuje: „Dubnica nad Váhom je so svojimi 25 tisícami občanov najväčším mestom na Slovensku, ktoré nie je sídlom okresu.“ Patrí totiž do okresu mesta Ilava, ktoré má len 5 tisíc obyvateľov. **Pán Jozef Gašparík** pokračuje: „Varovný systém je veľmi užitočný projekt, lebo neďaleko je sútok riek Vlára a Váhu. Zároveň kým nie sú povodne, využívame pravidelne systém na informácie pre občanov a pre potreby civilnej ochrany.“

Odborný referent civilnej ochrany a obrany z metského úradu **pán Jozef Martinka** hovorí o ďalších výhodách projektu: „**V Dubnici máme potok, ktorý tečie cez mesto. Ak v údoliach padne v jednom mieste naraz veľa vody, potok od miestnej časti po sútok do Váhu tečie cez 12 kilometrov aj cez mesto. Ak by sa rozvodnil, tak na okružnej križovatke v meste prechádza do skruže, čím sa prietok zúži a tento dopravný uzol smer Bratislava – Žilina je odrezaný. Čiže máme ako občanov o tom informovať.**“

Celkovo je v Dubnici nad Váhom umiestnených cez 180 hlásičov. Ide o moderné bezdrôtové prepojenie. **Pán Jozef Martinka** chváli aj fakt, že sa do systému môže dostať cez mobilný telefón: „**Nemusíme teda kvôli hláseniam utekať do úradu, ale priamo z terénu môžeme podávať informácie do celého mesta.**“ A to sa netýka len povodní. Systém by pomohol aj v prípade iných ekologických havárií, keďže v meste je viacero priemyselných podnikov.

Úpadok v priemysle bol v Dubnici nad Váhom po roku 1989 obrovský. Preto mal pre mesto význam ďalší z projektov cezhraničnej spolupráce Prihraničné vzdelávanie k efektívnemu sociálnemu začleneniu v regiónoch Slavičín – Dubnica. Pán primátor **Jozef Gašparík** si o ňom myslí: „**Máme bohaté skúsenosti s riešením sociálnej situácie občanov, lebo v 90-tych rokoch sa zbrojná konverzia dotkla najmä nášho regiónu, veď predtým tu pracovalo v zbrojnom strojárskom komplexe 17 tisíc odborníkov, ktorí k nám aj dochádzali z okolia. A zrazu prišli o prácu. Preto sme sa v rámci projektu cezhraničnej spolupráce stali vyučujúcimi pre riešenie týchto situácií aj pre české mesto Slavičín neďaleko od nás za hranicami s ČR. Riešili sme veľký sociálny konflikt, keďže naši muži museli začať za prácou dochádzať najmä do zahraničia. Chodili na týždňovky, kým deti vyrastali bez otcov, zanevreli dnes na strojarinu a vyrástla nám celá jedna stratená generácia, čo sa výchovy týka. O tieto skúsenosti mali záujem v Slavičine a podaril sa nám realizovať úspešný projekt v ČR, aký sa nám nepodarilo za roky realizovať so žiadnymi slovenskými partnermi.**“

V rámci tohto projektu vzniklo materské centrum pre pomoc začlenenia sa matiek z rodičovskej dovolenky späť do pracovného procesu, pre pomoc nezamestnaným a zdravotne postihnutým. V Dubnici pôsobí Centrum neziskových organizácií, v ktorom boli z projektu vybudované dve počítačové učebne.

K najaktívnejším dodnes patrí zo zdravotne postihnutých občanov diabetický klub Diadub, ktorého predseda **pán Rudolf Bulica** neustále hľadá nových lektorov, taký je záujem o počítačové zručnosti: „Podarilo sa nám na českej strane vďaka našim skúsenostiam v Slavičíne založiť pre nich tiež klub diabetikov, s ktorým udržujeme čulé kontakty.“

Túžbou **pána Bulicu** je ešte opraviť budovu Centra neziskových organizácií, ktorú navštívi ročne podľa jeho prepočtov až do desaťtisíc občanov: „**Chodia k nám aj z iných miest z Trenčianskeho kraja, z Ilavy, či z Púchova, lebo máme v počítačovej učebni aj špeciálnu techniku na čítanie pre slabozrakých a nevidomých.**“

Projekty cezhraničnej spolupráce v Dubnici pripravuje odborná referentka strategického rozvoja na mestskom úrade **pani Ing. Eva Granátová**: „**Najaktívnejší z pohľadu vekovej štruktúry sú dôchodcovia, kde tá dobrovoľnícka činnosť je postavená na skutočnom záujme o jednotlivé akcie.**“

V rámci projektu z cezhraničnej spolupráce Cez Karpaty na vohľady Dubnice nad Váhom s českým mestom Valašské Klobouky v Dome kultúry v Dubnici rekonštruovali divadelnú sálu: „**Vymenili sme sedadlá, dlážky, nakúpili sme kostýmy pre naše súbory,**“ vymenúva vedúci oddelenia kultúry mestského úradu pán Mgr. Richard Benech. „**Najväčším úspechom však zrejme bolo naštudovanie muzikálu Perinbaba, ktorý mal už od roku 2009 cez 50 vystúpení. Účinkujú v ňom naše dubnické folklórne súbory spolu s folkloristami z Ilavy a z Valašských Kloboukov. Bez európskych zdrojov by sa nám to nepodarilo realizovať. Myšlienka má nadregionálnu ideu, čo vidno v tom fakte, že odvtedy sa naše kultúrne a sociálne väzby s občanmi z Českej republiky z Moravy začali rýchlo rozvíjať.**“

Zmysel cezhraničných projektov v tejto časti Trenčianskeho samosprávneho kraja s moravskými obcami a mestami sa tak za posledné roky výrazne zvýšil. Od ekonomických väzieb, cez kultúru, až po bezpečnosť života ľudí v regióne, čím sa zmenila k lepšiemu kvalita života v tejto časti prihraničného územia na Slovensku a v Česku.

Program cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007 – 2013

**Prioritná os 2 – Rozvoj dostupnosti cezhraničného územia
a životného prostredia**

2.2 Zachovanie životného prostredia a rozvoj krajiny

**Protipovodňové opatrenia a varovný systém Říka – Vlára –
Váh**

**Príspevok z EÚ zdrojov
583 230,90 eur**

**Začiatok a ukončenie realizácie projektu
10/2008 – 03/2010**

2.1 Rozvoj dopravnej infraštruktúry a dostupnosti pohraničia

Cesta Horné Srnie – mesto Brumov – Bylnice

Príspevok z EÚ zdrojov
1 410 698,61 eur

Začiatok a ukončenie realizácie projektu
08/2010 – 06/2012

**2.3 Zlepšenie informačnej a komunikačnej dostupnosti
prihraničia**

**Horné Srnie – mesto Brumov - Bylnice: Česko – Slovensko
info government centrum**

Príspevok z EÚ zdrojov

170 902,72 eur

Začiatok a ukončenie realizácie projektu

10/2010 – 09/2011

Horné Srnie – mesto Slavičín: Čo robíš sused – na návšteve s internetom

Príspevok z EÚ zdrojov

176 074 eur

Začiatok a ukončenie realizácie projektu

07/2009 – 07/2010

**1.3 Podpora sociokultúrneho a hospodárskeho rozvoja –
vzdelávanie, trh práce a zamestnanosť**

**Prihraničným vzdelávaním k efektívnemu sociálnemu
začleneniu v regiónoch Slavičín – Dubnica nad Váhom**

Príspevok z EÚ zdrojov

153 658,87 eur

Začiatok a ukončenie realizácie projektu

10/2009 – 09/2011

2.2 Zachovanie životného prostredia a rozvoj krajiny

Rozvoj energetického využitia biomasy a slnka v prihraničnej oblasti: Horne Srnie – Brumov-Bylnice

Príspevok z EÚ zdrojov

618 430 eur

Začiatok a ukončenie realizácie projektu

09/2008 – 02/2010

**Mikroprojekty Trenčianskeho samosprávneho kraja
z Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika –
Česká republika 2007 – 2013**

Atraktívne miesta pohraničia Horné Srnie / Brumov-Bylnice

**Príspevok z EÚ zdrojov
19 899,01 eur**

**Začiatok a ukončenie realizácie projektu
04/2010 – 09/2010**

Kontakty:

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
Dobrovičová 12
812 66 Bratislava
tel: 00421 2 59 26 61 11

fax: 00421 2 59 26 64 35

www.mpsr.sk

Sekcia riadenia programov regionálneho rozvoja

Prievozska 2/B

825 25 Bratislava 26

<http://www.sk-cz.eu/>

